

Landskap: *Skåne* Upptecknat av: *Kamrer N. Jönsson*
 Härad: *V. Göinge, Villands* Adress: *Fryksbo, Önnestad*
 Socken: *Stoby, Önnestad, Vånga* Berättat av: _____
 Uppteckningsår: *1946* Född år *1878* i *Stoby sn.*

Leksaker. (Stoby sn.) s. 1-4.
Räkveransor. (Önnestads sn.) s. 5-7.
Ramsor. (Vånga sn.) s. 8.
Småbarnsleksaker, vagnvisor (Stoby sn.) s. 9-10.

LUF. 53.

" "
 " "
 " "

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 9930 : /.

Landskap: Skåne ..... Upptecknat av: Kamrer N. Jönsson
Härad: V. Göinge ..... Adress: Fryksbo, Önnestad
Socken: Stoby ..... Berättat av: .....
Uppteckningsår: ..... Född år 1878 i Stoby s.v.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Leksaker.

En nycket vanlig leksak på 1880:talet var den uppblåsta "svinabläran"
Blåstes upp sedan några ärter förts in, torkades och blev sedan ett
präktigt skramlande "legepycke".

Vanligt var även att en tunntarm blåstes upp, vreds i spiral, fästes
upp- och nedtill med en tråd vid en ståltråd, ^{satt} sästs i en träplatta.
Sattes sedan på "sättugnen", där den uppstigande varma luften kom
fjälstret att långsamt vrida sig runt kring ståltråden.

Gåsavel förekom vid en och annan gård i socknen. Gåshalsen användes ~~XXXX~~
stundom såsom nystbricka. Jag hörde även sägas att den kunde använ-
das såsom "vysslepiba", men har ej själv sett något sådant musikin-
strument.

Vanliga billiga leksaker voro s.k. "plärpor". En bit björk- eller ~~XXXX~~
rönnbark knackades loss från grenen på våren när saven steg. Den över-
sta delen av barkhylsan skrapades tunn, och kunde man sedan få ljud

Skriv endast på denna sida!

M. 9930:2.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Ljud i den. "Vysslebibor" gjordes helst av rönn under savtiden. Hyllebössor" gjordes av unga fläderskött, där mörgen lätt kunde petas ur, så att ett rör erhöles. Passande "laddstake" gjordes. Dessutom två korkar. Luft blåstes in. Även "ferebössor" av samma typ gjordes. Toppern skars av en ungfur, nedanför en grenkrans. En stycke längre ned skars försiktigt genom vattnet till kärnan. Därefter vreds kraftigt, då vattnet lossnade från kärnan och ett rör erhöles.

"Snurrebussar" var en vanlig leksak. Likaså s.k. "toppar" som drevos runt med en enkel piska.

Ett stort nöje var att "spela kulor" - dels olikfärgade stenkulor, dels finare sådana av mångfärgat glas. Inomhus gick spelet till på så sätt, att kulorna rullades mot en vägg. Den som fick sin kula att stanna närmast väggen fick börja spelet och "vann" så många kulor som han lyckades "krocka". Därefter kom turen till den, vars kula var näst närmast väggen etc. Utomhus grävdes en liten håla. Kulorna rullades mot denna. Den som fått sin kula närmast gropen eller i denna skulle börja och "vann" så många kulor, som han lyckats stöta ner i gropen etc.

M. 9930:3.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Bollar tillverkades hemma av läderbitar som klipptes till i passande storlekar, stoppades med trasor och hopsyddes.

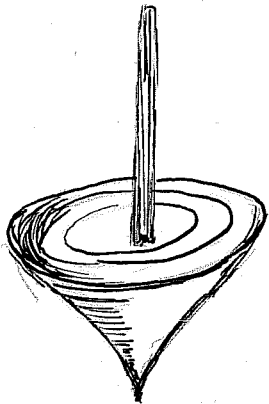
Leksaksvagnar och barnkälkar tillverkades hemma i huggehusen.

Dessutom kunde man på marknaderna köpa svarvade leksaker av olika slag.

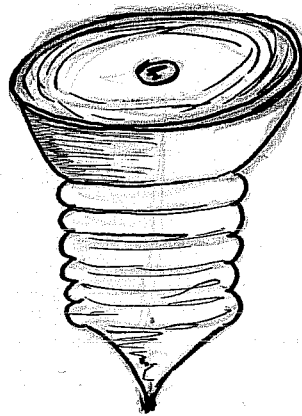
ACC. N:R M. 9930:4.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Smirrekrans

Topp

Då min tid för tillfället är mycket upptagen, ber jag Eder med-
dela, vilka lekar Ni särskilt önskar beskrivna, då jag skall
försöka påminna mig och beskriva dem, sådana de utövades i min
hemtrakt på 1880:talet.

Fryksbo, Önnestad 7/4 1946.

ACC. N:R. M. 9930:5.

Landskap: ..... Skåne ..... Upptecknat av: ..... Kamrer N. Jönsson .....
Härad: ..... V. Göinge ..... Adress: ..... Fryksbo, Önnestad .....
Socken: ..... Önnestad ..... Berättat av: .....
Uppteckningsår: 1946 ..... Född år 1878 i Stoby An.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Räkneramsor.

Ole, dole, doff,
kinka, kana, koff,
ett du sa,
två de va.
Ute ska du vara nu.
(Förekom även i Stoby
på 1880:talet. Användes
ännu)

Till jämförelse en ramsa som jag
erhållit från Skara:
Ole, dole, doff,
kinkeliané koff,
koffeliané, birke, bane,
Ole, dole, doff.

Annika, dannicka, sillara,
red igenom silversta,
kom till kungens silverslott.
Kungen själv kom ut så brått.
Annika, dannika, sillara
drottning blev i silversta.
(Gammal, Önnestad)

Till jämförelse följande ramsa,
som min hustru meddelat och som användes
i Dalby (Värmland på 1880:talet:
Annika, dannika,
dickona dej,
Sjullelifyra, femman, sex,
norska, dorska, bulleriba.
Mårten kokar titan tusch.

M. 9930:6.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Eseke, deseke,
luntan, tuntan,
simmeli maka,
kuckeli kaka,
västan stilla,
atteli, datteli pys.
(Gammal, Önnestad)

Eseke deseke.
luntan, tuntan,
Emeli baka
kuckeli kaka.
Ärlan, pärlan,
piff, paff, puff.
(Gammal, Önnestad.
Användes ännu)

Annika, dannika,
södermanne,
häckla, väckla, domare,
Kung Karl general
gick igenom silversal.
Åtta veckor före jul
dansa Anna Britta brud.
Ut med dig din länge mans väg.
(Gammal. Önnestad.
Användes ännu)

Ene, bene, knapp,
du slapp.
(Gammal. Önnestad.)
Användes där ännu i följande
lydelse:
Älle, bälle, bi,
nu ä du fri.

Äppel, päppel,
pirum, parum,
Kråka satt på tallekvist.
Hon sa ett, hon sa tu,
Ute ska du vara nu.
(Gammal. Önnestad.
Användes fortfarande)

Eder Peder
stiger neder
från kateder
Rappet smäller,
gossen gnäller:
aj, aj, aj.
(Användes nu i Önnestad. Synes
vara av relativt nytt datum)

M. 9930:4.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Ällinga, vällinga,
vattenspruta,
Gubben slog sin käring mitt på truta.
Äter socker, dricker vin.
Ut med dej ditt tjocka svin.
(Önnestad. Användes fortfarande.)

Ällinga, vällinga,
vattenspruta.
Gubben slog gumman nitt på truta.
Det skall du ha ditt räliä troll
för att du inte kan räkna till
tolv.
(Önnestad, Användes fortfarande)

Gubben Gran
gick te stan,
köpte snus
för en lus,
köpte soppa
för en loppa.
Det var gubbens bästa doppa.
(Önnestad. Användes fortfarande)

Herr Baron
gick på bron,
knäckte nötter
under fötter.
Hur många knäckte han?
Svar t.ex. 5. Då räknas till 5 och den
5:te får gå ur ringen. o.s.v.
Intressant är att liknande ramsa även
förekommer som gåta och nötrim.

Ett, två,
bomme gå.
Tre, fira,
bomme kasta.
Fäm, säjs,
plocka gäss.
Sju, åtta,
fläta tätta.
Nie, tie,
sliba lie.
Älva, töl,
skura gol
Trättan, fjortan,
tvätta skjortan.

Fämtan, säxtan,
kan du läxan.
Sjuttan, attan,
gå på trappan.
Nittan, tjue,
mad i grue, ~~solixixixix~~
sol i stue.
Kyss rompan på Tue.
(Gammal. Önnestad)

M. 9930:8.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Till jämförelse med förestående meddelas följande ramsa, som jag
upptacknat i Mjönäs (Vånga socken):

*Vånga su.
Viltvands lrd.*

Ett, två,
bomme gå.
Tre fira,
bomme lira.
Fäm, säjs,
kör te väjs.
Sju, åtta,
plocka tåtta.
Nie, tie,
stöbe lie.
Älva, tolv,
skura golv.

Trättan, fjortan,
tvätta skjortan.
Fämtan, säjstan,
kan du läjsan.
Sjuttan, attan,
gå på trappan.
Nittan, tjue,
mad i grue,
sol i stue.
Två hosor o ojn sock.
Två jeder o ojn bock.
Nu ha ja lajst nock.
Nu går ja.

ACC. N:R. M. 9930:9.

Landskap: Skåne ..... Upptecknat av: Kamrer N. Jönsson .....
Härad: V. Göinge ..... Adress: Fryksbo, Önnestad. ....
Socken: Stoby ..... Berättat av: .....
Uppteckningsår: ..... Född år 1878 i Stoby sn.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Bland lekar med småbarnens händer påminner jag mig från barndomen (1880:talet) de vanliga: "Baka, baka, kaka. Hysst opp te fåglana" och: Baka, baka kaka. Vem ska kakan smaka etc. Benämningen på fingrarna var: Tommetott, slickepott, långeman, staffrian o lille peber i ännen. Lillfingret kallades även: Lille vicke vire och lille speleman.

Rida ranka var en vanlig lek med småbarnen och sången den vanliga:

Rida, rida ranka.
hästen heter Blanka.
Var ska vi rida?
Till en liten pia o fria

Va ska hon heta?
Jungfru Margreta,
den tjocka o feta.

På många sätt varierades följande:

Här rider kungen
Så fint, så fint, så fint.
här rider greven,
så stolt, så stolt, så stolt.
Här rider fröken,
så nätt, så nätt, så nätt.

*Var ska vi rida
till en liten pia
va ska hon heta*

Skriv endast på denna sida!

M. 9930:10.

EUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

här skumpar bonden,
skumpeli, skumpeli skump.

Av väggvisor minns jag den vanliga:

Flickan, gossen, Nils, Per , Anna etc
har en liten gullvagn.

I den så plägar han (hon) åka.

En liten gullpiska han (hon) har i sin hand
och smäller på alla han (hon) råka.

Pigor och drängar haver han (hon) nog
och många små pullor på taket.

I brist på annat hölls vaggan i gång under ideligt nynnande: Vyssa,

vyssa nana, vyssa, vyssa, nana. Eller: Vyssa, vyssa litet barn. Katten

hänger i mammas garn. Min mormor brukade sjunga:

Jag fattie lappman,
som född ä i Lapplann.
Mellan berg o stena
betar ja mina rena.

Att mödrarna brukade kysa småbarnen förekom väl. För övrigt kysstes
man ej gärna offentligt - sådant ansågs vara "tjöpstafölks tosafora".

M. 9930

KAMRER N. JÖNSSON

POST- OCH TELEGRAFADRRESS:

ÖNNESTAD

RIKSTELEFON: ÖNNESTAD 34

Fragskåpa för Önnestad den 2 april 1948g

***

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Folkminnesarkivet

L u n d.

Härmed några uppgifter till lista 53, utan att göra anspråk på fullständighet, då minnen från den tidiga barndomen rätt mycket förbleknat.

Beträffande räkneramsorna har jag gjort en undersökning här i Önnestad och till min förvåning funnit, hur mycket av det gamla som ännu lever kvar och praktiseras innan ungdomen matas in i det industrialiserade nöjeslivets kvarn.

Högaktningsfullt

